

УДК 339.9.012.23:330.101.52

О. В. МЕЛЕНЦОВА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
та економічних методів управління
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
melentsovaolga@inbox.ru
ORCID ID: 0000-0003-1276-633X

ПЕРЕТВОРЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ¹

На основі характеристики сучасних розробок ризик-менеджменту у статті розглянуто їх застосування при обґрунтуванні рішень стосовно вибору сценарію реформування зовнішньоекономічних відносин в умовах глобалізації.

Ключові слова: зовнішньоекономічні відносини, управління ризиками.

JEL Classification: F50.

Постановка проблеми. Непередбачуваність розвитку господарських процесів, особливо в зовнішньоекономічній діяльності, середовище якої зазнає швидких змін, де діє велика кількість неконтрольованих чинників, робить врахування ймовірності досягнення/недосягнення мети важливою складовою перетворення правил її здійснення. Методологія цього процесу суттєво поглиблюється за рахунок інструментів ризик-менеджменту, який останнім часом отримує суттєвий розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Передумовою розвитку ризик-менеджменту було формування теоретичних уявлень щодо ризику, які склалися поступово в межах класичної, неокласичної, інституційної парадигм [1].

---

¹ Дослідження виконане в межах планової науково-дослідної теми кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Актуальні траєкторії інформаційної економіки: імператив стійкої динаміки глобального господарства» (номер державної реєстрації 0114U000125).

Значущим кроком до системного узагальнення і розробки теорії господарського ризику вважається праця Ф. Найта «Ризик, невизначеність, прибуток» [2].

Для формування ризик-менеджменту важливе значення має виявлене М. Фрідменом існування різного відношення суб'єктів до ризику [3].

У 1970-х рр. минулого століття до тенденцій, іманентних поведінці людей, при прийнятті рішень, пов'язаних з ризиком, звернули увагу у своїх роботах Д. Канеман і А. Тверські [4].

Накопичення знань про ризик дало поштовх для розвитку ризик-менеджменту, який спочатку здебільшого концентрувався на новелізації досвіду й узагальненні бізнес-практики [5]. На сучасному етапі він набув екстенсивного та інтенсивного розвитку [6].

Якщо звернутися до Інтернет-ресурсу scholar.google, то за останні три роки можна відзначити як для англомовних, так і україномовних посилань: по-перше, загальну тенденцію – збільшення уваги до питань ризик-менеджменту; по-друге, серед публікацій переважають питання аналізу фінансового ризику; по-третє, значний обсяг досліджень сконцентрований на мікро-рівні і ризик-менеджменті окремих видів діяльності [7].

Суттєвим внеском у розвиток теорії ризик-менеджменту є консолідовані дослідження експертів Всесвітнього банку і Міжнародного економічного форуму, що узагальнюються в щорічних доповідях [8; 9].

Проте все більше потребує теоретичного усвідомлення питання управління ризиком як складова розвитку господарської системи на макрорівні й особливо в період її трансформації в глобальному господарському середовищі.

Формулювання цілей. На основі розгляду процесу імперативних перетворень зовнішньоекономічних відносин у глобальному господарському просторі, визначення особливостей виникаючих ризиків обґрунтувати вагоме значення ризик-менеджменту у виборі вектора інституційних трансформацій зовнішньоекономічних відносин.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація стала провідною тенденцією, що задає параметри руху сучасного господарського світоустрою. Стратегія ефективної інтеграції національної економіки в глобальне господарське середовище має передбачати перебудову інституційних основ зовнішньоекономічних відносин і потребує використання інструментарію ризик-менеджменту для збільшення ймовірності успіху і зниження відхилення від встановленої мети.

Система зовнішньоекономічних відносин постійно змінюється, перетворюється, відбувається самонастрій, самопристосування до змінного

середовища. Це пов'язано з джерелом руху, яким є економічний і соціальний інтерес суб'єкта. Інтерес, обумовлений певною потребою, завжди виражений у вигляді конкретної мети. Умовами досягнення мети є стимули, а сполучною ланкою між потребами і стимулами при реалізації інтересів будуть мотиви. У зв'язку з цим джерелом руху зовнішньоекономічних відносин можна вважати інтерес суб'єкта, мотивований внутрішніми потребами, виражений у певній меті (пов'язаний із отриманням певного ефекту), для успішної реалізації якої необхідні умови, що виступають у вигляді сукупності певних стимулів. Отже, зовнішньоекономічні відносини – це специфічна складова загальної системи господарства в рамках національної та глобальної економіки, що являють собою результат і в той же час є однією з умов її існування. Саме зовнішньоекономічні відносини стають основою взаємодії національної економіки як системи із зовнішнім середовищем – світовою економікою сучасного рівня, що розвивається в умовах глобалізації, як втілюючи тріаду базових суспільних інтересів:

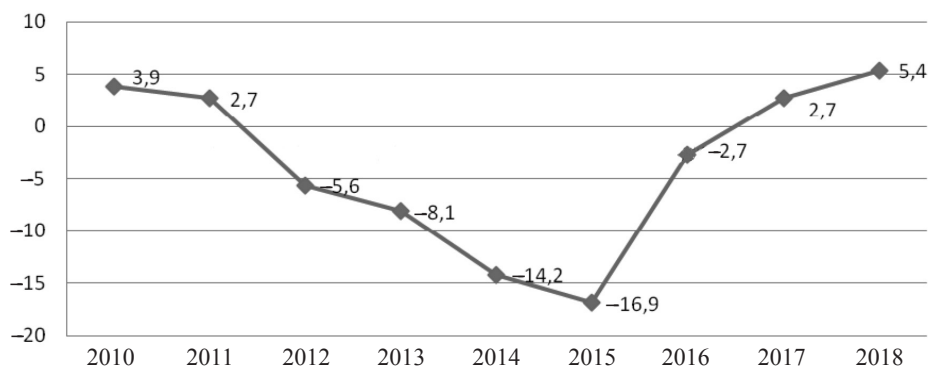
- захист від загроз ззовні;
- забезпечення стабільності господарської системи;
- досягнення матеріального благополуччя населення за рахунок експансії на зовнішніх ринках.

Виконання цих функцій призводить до формування національної системи інститутів зовнішньоекономічної діяльності:

- інститутів-фільтрів зовнішньоекономічних загроз – комплексу норм протидії порушенням економічної, фінансової, інформаційної безпеки;
- інститутів-гарантів конкурентної стійкості національної економіки – системи норм розширеного відтворення реальних доходів, якості життя як основи розвитку внутрішнього попиту;
- інститутів-стимулів конкурентоспроможності національних господарських суб'єктів – сукупності норм формування актуального конкурентного потенціалу, розвитку на його основі національних конкурентних переваг і створення умов їх реалізації [2].

Всесвітній банк оприлюднив прогноз основних макропоказників розвитку економіки України і зокрема експорту. Зазначені параметри можуть бути досягнуті тільки при трансформації інститутів зовнішньоекономічних відносин, обумовлених змінами глобального середовища.

Формування глобальної економіки змінило рівень домінант господарського розвитку. Трансформація національної складової зовнішньоекономічних відносин отримує похідний характер [10].

*Рис. 1. Зміни експорту України (2016–2018, прогноз)
(складено автором за даними Всесвітнього банку [11])*

Інверсія рівня домінант сучасного національного економічного розвитку обумовили суттєві зміни і в системі господарських ризиків. Так, як глобальна господарська система стає визначальною для розвитку національних економік, так і в актуальній структурі ризикопороджуючих чинників і ризиків провідну роль починають відігравати саме глобальні ризики, котрі все більше привертають увагу вчених. Для аналізу ризиків інституційних трансформацій доцільно дослідити ризикопороджуючі чинники різного рівня, враховуючи актуальну структуру зрушень системи зовнішньоекономічних відносин. Це фактори:

- мегарівня, що мають місце в масштабах світового господарства;
- макрорівня, що мають місце в масштабі певної країни;
- мезорівня, що мають місце в масштабі певного виду діяльності, галузевого ринку;
- мікрорівня, що діють у межах господарюючого суб'єкта.

Глобальна економіка характеризується зростанням невизначеності та багатоваріантності розвитку майбутніх господарчих ситуацій для суб'єктів, що і визначає ризики їх діяльності [12].

Ризики, які будуть виникати при цьому, залежать від багатьох об'єктивних причин, що відображають закони розвитку світової економіки. Тому при дослідженні сучасних зовнішньоекономічних ризиків треба розуміти, що на діяльність будь-якого господарюючого суб'єкта здійснюють вплив різні фактори, а саме внутрішні та зовнішні.

Саме вони, відіграючи основну роль в актуальній структурі ризиків, обумовлюють розміри та зміст країнових, галузевих і фірмових ризиків у системі ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Експерти Всесвітнього економічного форуму упродовж вже понад 10 років досліджують 50 глобальних ризиків у п'яти різних царинах – економіці, довкіллі, геополітиці, соціальній і технологічній сферах.

У доповіді 2016 р. визначається домінуюче значення в системі глобальних ризиків геополітичних. До категорії економічних ризиків, що викликають найбільшу стурбованість з точки зору ймовірності їх виникнення і наслідків їх впливу на господарську систему віднесені ризики безробіття і неповної зайнятості, цінові шоки на енергоносії, фінансові кризи. Разом із соціальними ризиками і ризиками розвитку кібертехнологій вони загрожують стабільності глобальної системи в цілому [9, с. 12–13].

Глобальні небезпеки – ризикопороджуючі чинники трансформують ризики мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів, змінюючи структуру релевантних ризиків зовнішньоекономічної діяльності і коректуючи їх зміст.

Узагальнено ризики зовнішньоекономічної діяльності можуть бути представлені так (див. рис. 2).

Актуалізувалась необхідність урахування регіональних ризиків у результаті кризових процесів у Євросоюзі (зокрема, пов'язаних з міграційними процесами, рівнем безробіття серед молоді) [9, с. 3].

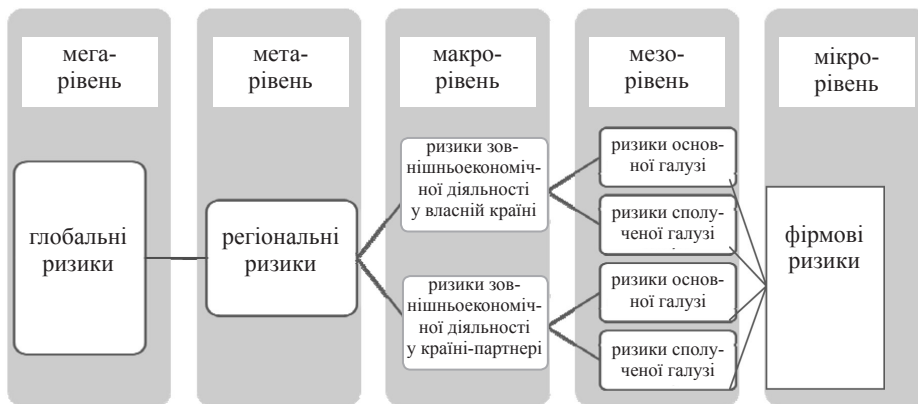

Рис. 2. Класифікація ризиків зовнішньоекономічної діяльності (складено автором)

Для макрорівня враховується країновий ризик, який представляє собою можливість зміни поточних та майбутніх економічних, соціально-політичних фінансово-монетарних й інституціональних умов системи та її складових тією чи іншою мірою, в якій вони можуть вплинути на здатність держави, окремих видів діяльності і організацій досягати своєї мети, відповідати за взятими на себе зобов'язаннями перед іноземними кредиторами. Інформацію про країнові ризики можна отримати з публікацій консалтингових фірм, що спеціалізуються на оцінках ризиків. Деякі – «Business International Corporation», «BERI» та ін. [13; 14]) – публікують звіти щодо інвестиційного клімату в зарубіжних країнах та політичних ризиків. Вони можуть включати різні індекси, головні з яких:

- індекс політичного ризику;
- індекси поточної економічної активності;

- індекси можливостей для переведення капіталу і прибутків;
- індекси можливостей отримання прибутків.

Економічні ризики на макрорівні є складними і можуть бути передбачуваними та непередбачуваними в рамках цільової установки досягнення загальноекономічного розвитку системи та темпів зростання її ВВП. Складовими країнового ризику є соціально-політичні, фіскально-монетарні, інституційні ризики.

До соціально-політичних ризиків належать імовірність зміни в політичній ситуації, чинному законодавстві, соціальна напруженість у суспільстві, і т. д., що призведе до можливості виникнення додаткових витрат або збитків господарських суб'єктів.

Фіскально-монетарний ризик являє собою ризик, пов'язаний із державним регулюванням економіки, і включає в себе зміни в проведенні податкової і грошово-кредитної політики держави, а також фактори стимулювання ділової активності галузей і фірм і т. д.

Інституційні ризики виникають у результаті недосконалості інститутів або інституційних змін, наслідком яких в умовах асиметричності інформації є намагання отримати односторонню вигоду від господарчих взаємовідносин.

На мезорівні беруться до уваги – промисловий, аграрний ризики, ризик сфери послуг. До чинників галузевого ризику належать зміни стадії життєвого циклу галузі, доступності і якості ресурсів, конкуренції і концентрації виробництва, податкового режиму та ін.

На мікрорівні виявляються підприємницькі ризики, пов'язані з господарською діяльністю окремих організацій, фінансово-промислових груп. Підприємницький ризик поділяють на види: виробничий, фінансовий і комерційний, які, у свою чергу, редукують у більш прості.

Фахівці Світового банку обґрунтували в річній доповіді, що різні за розмірами ризики потребують і розподілених зусиль суб'єктів усіх рівнів з управління ними, що сприятиме стійкому розвитку господарської системи загалом (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Суб'єкти, які мають регулювати ризик (складено автором за [8, с. 20])

Ризики		
за обсягом наслідків	за масштабами охоплення	
	ідіосинкратичний	системний
Незначний	фізичні особи і домогосподарства	державна і міжнародне співтовариство
Значний	організації мікрорівня і підсистеми мезорівня	державна і міжнародне співтовариство

Збільшення швидкості інтеграційних процесів і зміна пріоритетності чинників господарського розвитку обумовлюють необхідність інституційних трансформацій зовнішньоекономічних відносин. Важливого значення набуває аналіз ризиків трансформації зовнішньоекономічних інститутів. Ризики інституційних трансформацій досліджені ще не досить повно, а тим більше ризики перетворень інститутів зовнішньоекономічної діяльності. Саме такі розробки мають стати імперативом вибору прийнятного сценарію здійснюваних реформ.

Моделі трансформації зовнішньоекономічних інститутів за ступенем відповідності інститутів національній господарській системі і ролі держави в здійсненні перетворень можуть бути класифіковані:

- спонтанні еволюційні зміни;
- запозичення інститутів, ефективних в інших країнах;
- цілеспрямоване комплексне проектування.

Відповідно повнота реалізації базових інтересів розрізняється з найбільш повним їх втіленням в останньому випадку.

У системі зовнішньоекономічних ризиків слід вирізняти ризики трансформації зовнішньоекономічних інститутів, які можуть бути класифіковані з точки зору характеру цілей реформування на стратегічні, тактичні й операційні і в подальшому редуковані із складних у прості (табл. 2).

Таблиця 2

Ризики трансформації зовнішньоекономічних інститутів (складено автором)

Ризико- породжуючі фактори	Складний ризик	Редукційований складний ризик	Індикатори ризиків
Зміна глобальної економіки. Трансформація глобальних інститутів	Стратегічні ризики трансформації зовнішньоекономічних інститутів	Ризики відмови від реформування зовнішньоекономічних інститутів. Ризики створення зовнішньоекономічних інститутів. Ризики запозичення зовнішньоекономічних інститутів	Зростання дефіциту платіжного балансу. Зниження темпів економічного зростання. Відсутність структурних змін нової якості розвитку
Сполучення національних інституційних трансформацій глобальним змінам	Тактичні ризики трансформації зовнішньоекономічних інститутів	Ризики імпортоорієнтованої моделі. Ризики експортоорієнтованої моделі. Ризики товарної моделі. Ризики моделі послуг.	Зростання дефіциту платіжного балансу

Ризико- породжуючі фактори	Складний ризик	Редукційований складний ризик	Індикатори ризиків
Ступінь раціоналізації інтересів господарських еліт у національні інститути	Операційні ризики трансформації зовнішньоекономічних інститутів	Ризики механізмів взаємоув'язування інтересів	Зниження темпів економічного зростання

Між власне зовнішньоекономічними ризиками і ризиками трансформації зовнішньоекономічних інститутів існує стійкий взаємозв'язок.

Трансформація зовнішньоекономічних інститутів може знизити ризики зовнішньоекономічної діяльності і власне реформування зовнішньоекономічних відносин на це спрямоване. Управління зовнішньоекономічними ризиками може сприяти зменшенню ризиків інституційних трансформацій.

Проведений аналіз ризиків інституційних трансформацій ґрунтується на класифікації ймовірних витрат як міри ризику шляхом врахування витрат, пов'язаних із перетвореннями загалом, витрат, обумовлених реалізацією сценарію інституційних перетворень і втрат, що можуть виникнути в процесі перетворень.

Дослідження витрат дозволило поглибити порівняльний аналіз формально можливих моделей трансформації зовнішньоекономічних інститутів у процесі просування до вибору реально можливої моделі (табл. 3). За розміром втрат і довгостроковими наслідками найнегативнішим є перший сценарій – консервації зовнішньоекономічних інститутів, оскільки фактично вони не змінюються і стають гальмом ефективної інтеграції країни до світового господарського простору, який постійно і динамічно трансформується. Наслідком є втрата позицій на зовнішніх ринках, захоплення внутрішнього ринку іноземними компаніями і виштовхування з нього національного виробника.

Наступний за розміром трансформаційних витрат – сценарій імпорту інститутів, оскільки формальні правила, що запроваджуються, можуть мати низький ступінь конгруентності із інституційною матрицею.

При часткових змінах інститутів зовнішньоекономічних відносин витрати обумовлені некомплектністю, безсистемністю, реактивністю і повільністю перетворень стосовно високих темпів змін глобальних інститутів при домінуванні останніх в актуальній структурі факторів.

Найменші витрати в довгостроковій перспективі ймовірні при проектуванні інститутів, тому що цей сценарій перетворень передбачає попереднє і послідовне врахування просторових і часових факторів зміни детермінант трансформації відповідно до визначеної мети.

Таблиця 3

Спряження моделей реформування і витрат інституційних трансформацій зовнішньоекономічних відносин (складено автором)

Витрати Моделі	Загально- трансформаційні витрати	Специфічно- трансформаційні витрати	Втрати
Консервація старих інститутів	—	—	Втрати внутрішнього і зовнішнього ринку
Часткові спонтанні зміни інститутів	Витрати дезорганізації	Витрати на захист від загроз ззовні, підтримку конкурентостійкості і конкурентоздатності національної економіки	Втрати зовнішніх ринків
Імпорт інститутів	Витрати імплементації імпортованих інститутів. Витрати дезорганізації	Витрати: — узгодження інтересів у процесі перерозподілу ренти; — на підтримку конкурентостійкості національної економіки	Втрати внутрішнього ринку
Проектування інститутів	Витрати перебудови інститутів	Витрати узгодження інтересів у процесі перерозподілу ренти	—

Вибудовування ефективної траєкторії реформування інститутів зовнішньоекономічних відносин потребує аналізу не тільки розміру ймовірних витрат, а й ступеня їх контрольованості. Найменшою контрольованістю процесу змін зовнішньоекономічних відносин характеризуються моделі консервації старих інститутів і їх часткових змін. Значна керованість трансформацій може бути забезпечена при реалізації моделей імпорту інститутів і їх проектування (табл. 3).

Порівняльна оцінка моделей трансформації зовнішньоекономічних інститутів за полікритеріальними ознаками дозволила виділити проектування інтегрованих інститутів як найменш уразливу стратегію перетворень.

Великі реформи проводяться урядами, і вже тому роль держави в період реформ неминуче зростає. Одна з найважливіших проблем економічної теорії – розвиток технології складання програм інституційних перетворень, оцінка їх ризиків і їх адміністрування.

Рис. 3. Матриця компаративного аналізу моделей трансформування інститутів зовнішньоекономічної діяльності (складено автором)

При розробці алгоритму здійснення інституційних трансформацій доцільно при порівняльній оцінці моделей на уразливість на основі врахування не тільки масштабів ризику, а й ступеня його контрольованості можна виділити чотири зони (рис. 3).

Компаративний аналіз варіантів реформування зовнішньоекономічних інститутів здійснений на основі дослідження повноти реалізації функцій зовнішньоекономічних інститутів і кількісної оцінки ризиків інституційних трансформацій зовнішньоекономічних відносин шляхом урахування можливих витрат інституційних трансформацій реформування зовнішньоекономічних інститутів, що включають витрати, пов'язані з перетвореннями загалом; витрати обумовлені вибором сценарію інституційних перетворень зовнішньоекономічних відносин і втрати, які можуть виникнути в процесі перетворень та ступеня його контрольованості, дозволило обґрунтувати, що найповніше втілює тріаду базових суспільних інтересів, і пов'язана з меншими витратами інституційних трансформацій у довгостроковій перспективі модель проектування інтегрованих інститутів.

Цілеспрямоване проектування інтегрованих інститутів дозволяє постійно контролювати і корегувати масштаби ризику.

Управління ризиками передбачає вибір засобів їх оптимізації. Світовою практикою вироблені і можуть використовуватись такі:

- уникнення ризику;
- утримування ризику;
- зменшення ризику.

Що стосується першого засобу оптимізації ризикових ситуацій, то в сучасних умовах відкритої економіки він практично неможливий, та й більш збитковий, ніж прибутковий. Утримання ризику – це технологія вищого пілотажу в глобальній економіці. Він пов'язаний з реалізацією інноваційної стратегії.

Оптимізація ризикових ситуацій шляхом зменшення ризику здійснюється перш за все за рахунок інститутів фільтрів фінансових і інформаційних інфекцій, диверсифікації, тобто формування і проведення змішаних стратегій, у яких поєднується транзитна, ресурсо- та продуктово-експортно-орієнтована стратегії за різними геоекономічними векторами. Але в довгостроковій перспективі пріоритетною має бути інноваційно-інформаційна економічна стратегія. Вона передбачає надання сучасної інноваційної конфігурації національній економіці, що може значно підвищити її кризоопірність і конкурентостійкість. Україна має потенціал для завоювання місця в міжнародному розподілі праці на етапах проведення фундаментальних досліджень в окремих галузях та доведення їх до становлення попиту на них. Українські ІТ-компанії конкурентоспроможні на світовому ринку. Україні важливе створення інституційних умов розвитку інвестування в переробку сільськогосподарської продукції. Якщо ж Україна буде відкинута в сировинні додатки, вона змушена буде платити «наукову ренту», однак ніколи внаслідок цього не зможе вибратись з боргової пастки.

Висновки. Актуальною методологічною складовою вибору напрямів перетворень зовнішньоекономічних відносин стають науково узагальнені менеджерські практики і зокрема теорія управління ризиком на макрорівні, що передбачає оцінку ефектів взаємовпливу ризиків зовнішньоекономічних відносин і ризиків їх інституційних перетворень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коломієць Г. М. Категорія «ризиків» в дискурсі сучасної економічної теорії / Г. М. Коломієць, Ю. Г. Гузненков // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Економічна. – 2010. – Вип. 921. – С. 29–34.
2. Меленцова О. В. Баланс економічних інтересів як вектор трансформування інститутів зовнішньоекономічної діяльності в посткризі / О. В. Меленцова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 6. – С. 53–58.
3. Фридмен М. Анализ полезности при выборе среди альтернатив, предполагающих риск. Теория потребительского поведения и спроса / М. Фридмен, Л. Дж. Сэвидж ; под ред. В. М. Гальперина. – СПб. : Экон. школа, 1993. – С. 208–249.

4. Канеман Д. Принятие решений в неопределенности: Правила и предубеждения / Д. Канеман, П. Словик, А. Тверски. – Харьков: Изд-во Ин-та прикладной психологии «Гуманитарный Центр», 2005. – 632 с.
5. Бартон Т. Комплексный подход к риск-менеджменту: стоит ли этим заниматься / Т. Бартон, В. Шенкир, П. Уокер. – М. : Вильямс, 2003. – 208 с.
6. Коломієць Г. М. Ризик-менеджмент як фактор сталого розвитку світової економіки / Г. М. Коломієць // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 43–49.
7. Risk Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scholar.google.com.ua>.
8. Всемирный банк. Доклад о мировом развитии 2014: Риски и возможности – управление рисками в интересах развития. Вашингтон, округ Колумбия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: siteresources.worldbank.org.
9. The Global Risks Report 2016, 11th Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Competitiveness and Risks Team [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GRR/WEF_GRR16.pdf.
10. Елецкий Н. Переход к глобально-информационному способу производства и модификация общей экономической теории / Н. Елецкий // МЭ и МО. – 2008. – № 2. – С. 22–29.
11. Ukraine: Economy has Stabilized, but Renewed Reform Momentum is Critical to Improve Economic Prospects [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/09/22/>.
12. Kaufman G. G., Scott K. E. (2003). What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It? The Independent Review, VII(3): 371–391.
13. Allianz Global Corporate & Specialty Allianz Group and Allianz SE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agcs.allianz.com/insights/white-papers-and-case-studies/risk-barometer-2015/>
14. Business Environment Risk Intelligence S. A [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.beri.com/Publications/BRS.aspx>.
15. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Х. Найт ; пер. с англ. – М. : Дело, 2003. – 360 с.
16. Risk Management Standart 4360:1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.ua>.

REFERENCES

1. Kolomiets G. M., Huznenkov J. G. (2010) Category «risks» in the discourse of modern economic theory. Bulletin of Kharkiv National University V. N. Karazina.- Series: Ekonomichna. Vol. 921.
2. Melentsova O. V. (2013) The balance of economic interests as vector transform institutions of foreign trade in the post-emergency. Investment: Practice and dosvid. 6.
3. Friedman M., Savage L. J. (1993). Utility analysis when choosing among alternatives that involve risk. Theory of consumer behavior and demand. Ed. VM Galperin. St. Petersburg. The School of Economics.

4. Kahneman D., Slovic P., Tversky A. (2005). Decision-making in uncertainty: the rules and prejudices. Kharkiv. Publishing Institute «Humanitarian Center» Applied Psychology.
5. Barton T., Shenkir B., Walker P. (2003) A comprehensive approach to risk enedzhmentu: is it worth doing it. M. Williams.
6. Kolomiets G. M. (2015). Risk management as a factor of sustainable development of the world economy. Current Affairs ekonomiky. 3.
7. Risk Management Retrieved from: <http://scholar.google.com.ua>
8. The World Bank. World Development Report 2014: Risks and Opportunities – risk management for development. Washington, DC Retrieved from: siteresources.worldbank.org.
9. The Global Risks Report 2016, 11th Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Competitiveness and Risks Team. Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/GRR/WEF_GRR16.pdf
10. Eletsky N.(2008) The transition to a globally-information mode of production and modification obyushey economics. ME and MO.2.
11. Ukraine: Economy has Stabilized, but Renewed Reform Momentum is Critical to Improve Economic Prospects. Retrieved from: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/09/22/>
12. Kaufman G. G., Scott K. E. (2003). What Is Systemic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contribute to It? The Independent Review, VII(3): 371–391.
13. Allianz Global Corporate & Specialty Allianz Group and Allianz SE Retrieved from: <http://www.agcs.allianz.com/insights/white-papers-and-case-studies/risk-barometer-2015/>
14. Business Environment Risk Intelligence S. A Retrieved from: <http://www.beri.com/Publications/BRS.aspx>
15. Knight F. H. (2003) Risk predestination and profit.M. Case.
16. Risk Management Standart4360:1999. Retrieved from: <http://www.riskmanagement.com.ua>.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2016.

О. В. МЕЛЕНЦОВА

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории и экономических методов управления Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

ПРЕОБРАЗОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ: МЕТОДОЛОГИЯ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ

На основе характеристики современных разработок риск-менеджмента в статье рассмотрено их применение при обосновании выбора сценария реформирования внешнеэкономических отношений в условиях глобализации.

Ключевые слова: внешнеэкономические отношения, управление рисками.

O. V. MELENTSOVA

PhD. (Economic Sciences), associate professor of the Department of economic theory and economic methods of management V. N. Karazin Kharkiv National University

TRANSFORMATIONS OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS: METHODOLOGY OF RISK MANAGEMENT

Problem setting. Economic processes develop unpredictably especially when it comes to foreign trade which changes quite fast while being influenced by uncontrollable factors. To determine how reachable the goal is will help to review the rules which are used for its attainment. The techniques of this process are becoming more varied and include innovative risk management tools.

Recent research and publication analysis. F. Knight's «Risk, Uncertainty and Profit» made a considerable contribution into systemic generalization and development of the economic risk theory. M. Friedman discovered that attitude to risk may be individual, which has helped to develop risk management. In the 1970s D. Kahneman and A. Tverski explained the natural risk-related decision-making trends.

Paper objective. Risk management developed through new theoretical understanding of risk which gradually emerged within the classical, neoclassical and institutional paradigms.

Paper main body. More data concerning risk has boosted risk management at the macro-level as opposed to the previous experience of updating and generalizing business practices.

The World Bank and the World Economic Forum experts have jointly made a considerable contribution into the development of risk management.

Conclusion of the research. Yet it is as important as ever to get more theoretical understanding of risk management as part of the economic system at the macro-level especially when the system is going through transformations within the global economic system.

Short Abstract for an article

Abstract. The article aims to consider imperative transformations of foreign economic relations within the global economy, to determine features of emerging risks, to prove the influence of risk management on the character of institutional transformations of foreign economic relations. It is important to take into consideration the impact of mutual influence of foreign economic risks as well as the risks related to institutional transformations of foreign economic relations.

Key words: foreign economic relations, risk management.